

Justis- og beredskapsdepartementet

Unntatt offentlighet

Offl:

Deres ref.:

Vår ref. (saksnr.):

Saksbehandler:
Ida Kock

Dato: 19.11.20

Høring - Rettshjelpsutvalgets utredning NOU 2020:5

Pro Sentret er et nasjonalt kompetansesenter innen prostitusjon og Oslo kommunes tjenestetilbud til personer som har erfaring fra sexsalg.

Vi er innforstått med at en reform av rettshjelpssystemet har som mål både å øke tilgjengeligheten og dekke et udekket rettshjelpsbehov, samt å holde kostnadene nede. Det er uunngåelig at disse målene delvis vil stå i motsetning til hverandre. Mange av forslagene utvalget kommer med er positive. Vi vil særlig trekke frem en samlet rettshjelpsforvaltning samt at gjeld og forsørgerbyrde tas med i beregningen av hvorvidt en person kvalifiserer for fri rettshjelp eller ikke. Samtidig er det flere av forslagen Pro Sentret ser på som problematiske, og til direkte hinder for målet om at flere skal ha tilgang til rettshjelp.

Digitalisering av saksbehandlingen (s.89)

En digitalisering av saksbehandlingen vil være i tråd med regjeringens digitaliseringsstrategi for offentlig sektor. Samtidig erfarer Pro Sentret at digitalisert søksbehandling kan føre til at noen sårbare grupper blir ekskludert.

Mange av Pro Sentrets brukere har dårlig såkalt «digital literacy». Ofte henger dette sammen med analfabetisme og/eller manglende språkferdigheter. Helse- og sosialfaglig personale bruker allerede nå mye tid på å veilede brukere på dette temaet. Hvis saksbehandlingen skal digitaliseres er det svært viktig at manuell behandling fortsatt skal være mulig, og at terskelen for å bifalle en slik behandling er lav.

Rettshjelpstak (s. 106, 107)

Utvalget identifiserer at det finnes et stort og udekket rettshjelpsbehov i befolkningen. Samtidig hevder utvalget flere steder at det finnes et overforbruk av rettshjelpstimer

blant personer som mottar fri rettshjelp. Som fremholdt i kapittel 17, finnes det lite forskning på rettshjelpsfeltet. Grunnlaget for utvalgets antakelse om at mottakere av fri rettshjelp bruker flere rettshjelpstimer enn nødvendig fremstår som svakt. Pro Sentret stiller seg derfor undrende til å innføre et tidsmessig tak for rettshjelp.

Spesielt problematisk er utvalgets forslag om å begrense rettshjelp på rådgivningsstadiet til 15 timer (s. 107). Det er rimelig å anta at personer som kvalifiserer for fri rettshjelp også er blant de mest sårbare i samfunnet og derfor har størst bistandsbehov ved anmeldelse og i en retts sak. Vi vil her særlig fremholde personer med dårlig språkforståelse og svak tilknytning til det norske samfunnet.

Pro Sentrets erfaring tilsier at disse personene ofte krever mye tid i forbindelse med anmeldelse og rettsaker, ikke minst ved bruk av tolk. Det å i større grad legge ansvaret for tidsbruken over på mottakeren av rettshjelp fremstår som uheldig. Advokaten er rimeligvis den som er best kvalifisert til å gjøre edruelege vurderinger av tidsbruken.

Retten til bistand til å vurdere forhold av betydning for anmeldelse

Pro Sentret stiller seg svært kritisk til utvalgets forslag om at retten til bistand til å vurdere forhold av betydning for anmeldelse skal oppheves.

Pro Sentrets brukere befinner seg ofte i en meget kompleks livssituasjon, og ofte overlapper ulike sårbarhetsfaktorer. En svært stor del av brukerne har begrensede rettigheter i Norge. Hvorvidt en brukere velger å anmelde et forhold vil være avhengig av livssituasjonen generelt og rettighetsbildet og de personlige resursene til å gjennomgå en eventuell retts sak spesielt.

Felles for mange av Pro Sentrets brukere er en meget dårlig rettighetsforståelse. De må derfor ofte bli gjort oppmerksom på at de har blitt utsatt for et lovbrudd (for eksempel voldtekt og vold) av helse- og sosialfaglig personale. I tillegg har mange brukere fra før dårlig tillit til politi og rettsvesenet. Dette gjelder særlig de som er migranter, men kan også gjelde personer med opphold og/eller norsk statsborgerskap. Det er ofte helse- og sosialfaglig personale som både oppdager at et lovbrudd har skjedd, samt oppfordrer brukeren til å snakke med advokat. De har da som regel brukt mye tid på å bygge tillit, styrke vedkommende og forklare rettighetsbildet. Når en brukere deretter snakker med advokat for å vurdere anmeldelse av forholdet, har hen allerede fått utstrakt veiledning fra annet personale. Den veiledning advokaten gir handler utelukkende om juridiske spørsmål, noe som er svært viktig med tanke på kompleksiteten i de sakene Pro Sentrets brukere som oftest står i.

Utvalgets forslag om å oppheve retten til bistand til å vurdere anmeldelse ville kraftig underminere rettssikkerheten til Pro Sentrets brukere. Å flytte juridisk veiledningsansvar over på sosial- og helsefaglig personale vil innebære at et helt kompetanseområde blir overført til hva som i praksis er lekmenn.

Pro Sentret kjenner seg ikke igjen i utvalgets utsagn om at rettshjelpen ved vurdering av anmeldelse bærer preg av støtte snarere enn juridisk veiledning i slike saker (s. 166). Tvert imot tilsier Pro Sentrets erfaring at advokaten tas inn i en fase når sosial- og helsefaglig personale har uttømt sin kompetanse på å veilede i juridiske spørsmål.

Saksområder som ikke blir adressert av utvalget

En majoritet av Pro Sentrets brukere er utenlandske borgere med få rettigheter i Norge. Mange av brukernes henvendelser er derfor knyttet til utlendingsfeltet, et felt som per i dag ikke er inkludert i saksområdene som kvalifiserer for fri rettshjelp.

Behovet for juridisk bistand på utlendingsfeltet er stort. Det kan for eksempel handle om bortvisningssaker på vagt grunnlag, med korte frister for utsendelse. Pro Sentret vet at personer som selger seksuelle tjenester er svært kriminalitetsutsatte, også for organisert kriminalitet. De korte bort- og utvisningsfrister politiets utlendingsenhet ofte opererer med, er et hinder for å avdekke forhold knyttet mot menneskehandel og andre former for utnyttelse.

Med tanke på storsamfunnets interesse i å avdekke og bekjempe transnasjonal kriminalitet, hadde Pro Sentret gjerne sett at utlendingsområdet ble inkludert i de saksområder som omfattes av fri rettshjelp.

Med vennlig hilsen

Bjørg Norli
Leder

Ida Kock
Spesialkonsulent

